

Corresponsabilitat i incidència política:

Guia en l'àmbit de la cooperació tècnica

Publicada per:

Amb el suport de:

Publicat i editat per:

Reds – Red de solidaridad para la transformación social.

Fitxes a càrrec de:

Francesca Nugnes i Vincent Vallies.

Disseny gràfic:

Ximena Chaperó – www.ximenachapero.com

El contingut d'aquesta publicació és responsabilitat exclusiva de Reds i no reflecteix necessàriament l'opinió de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.

Es permet lliurement copiar, distribuir i comunicar públicament aquesta obra sempre que es reconegui l'autoria i no s'utilitzi per a fins comercials. No es pot alterar, transformar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra sense els crèdits deguts.

Barcelona, abril de 2024.

Les fitxes que presentem a continuació tenen l'objectiu d'abordar la corresponsabilitat política local en l'àmbit de la protecció internacional dels Drets Humans en el marc de la cooperació tècnica local. Amb la finalitat d'ajudar a reforçar les activitats de sensibilització i incidència dels representants polítics/ques, el personal tècnic i els membres de les organitzacions socials i els consells de cooperació dels ajuntaments de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i, per extensió, de Catalunya.

En el marc del projecte finançat per l'AMB, s'han celebrat dues trobades sobre "Cooperació tècnica i incidència política en Drets Humans" dels quals s'han reprès algunes idees amb la finalitat de garantir que els continguts elaborats s'adeqüin a les capacitats dels diferents actors i actores municipals participants en aquest àmbit. Igualment, s'ha tingut en compte les reflexions de les persones defensores que també han participat en el projecte, les experiències dels quals són fonamentals per a reconèixer la importància de la incidència en la legitimació de les seves pròpies accions.

L'assumpció de la corresponsabilitat política dels ens locals en la protecció internacional dels Drets Humans s'emmarca en la responsabilitat dels titulars d'obligacions de defensar-los i garantir-los. Les actuacions que s'emprenen des de la cooperació tècnica ens obren una oportunitat per a posicionar la prevalença que han de tenir els Drets Humans en totes les decisions i actuacions en la gestió pública.

Esperem que les fitxes que llegireu a continuació siguin una guia que us faciliti i inspiri per a afrontar el difícil treball de garantir els Drets Humans des de les nostres accions de cooperació.

ÍNDEX DE FITXES

Preàmbul

Drets Humans 5

Fitxa 1

Cooperació tècnica i incidència en Drets Humans 9

Fitxa 2

Accions d'incidència des de la mateixa institucionalitat 14

Fitxa 3

Drets Humans i protecció en projectes de cooperació tècnica 18

Fitxa 4

Acció Sense Dany 20

Què són els Drets Humans?

“Els Drets Humans són drets inherents a tots els éssers humans, sense cap distinció de raça, sexe, nacionalitat, origen ètnic, llengua, religió o qualsevol altra condició. Entre els Drets Humans s’inclouen el dret a la vida i a la llibertat; a no estar sotmès ni a esclavitud ni a tortures; a la llibertat d’opinió i d’expressió; a l’educació i al treball, entre moltes altres. Aquests drets corresponen a totes les persones, sense cap discriminació.”

Els Drets Humans garanteixen la dignitat, igualtat i llibertat de totes les persones, i el seu compliment es considera la base per a la creació d’una societat en pau.

Existeixen dues grans categories de Drets Humans, que corresponen al que tradicionalment es coneix com les primeres generacions de drets:

- 1. Drets civils i polítics:** inclouen la llibertat d’expressió, el dret a la vida, la llibertat de pensament, la igualtat davant la llei i el dret a elegir a representants polítics, entre altres.
- 1. Drets econòmics, socials i culturals:** comprenen el dret al treball digne, a un habitatge adequat, a l’educació, a la salut, a l’alimentació i a la participació en la vida cultural, entre altres.

Avui dia els drets ambientals també són considerats com a part dels Drets Humans. Aquests drets es refereixen a la protecció i preservació del medi ambient i la seva relació amb el benestar humà. Alguns exemples de drets ambientals són:

- ✓ Dret a un medi ambient net i saludable: totes les persones tenen el dret a viure en un entorn net, segur i saludable, protegit contra la contaminació i altres danys ambientals.
- ✓ Dret a la participació en decisions ambientals: les persones tenen el dret a participar en la presa de decisions que afecten el medi ambient, incloent-hi l’accés a la informació, la participació en consultes, i la possibilitat de presentar propostes.

Conveni d’Aarhus (1998) y Acord de Escazú (2018)

Garantir l’accés públic a la informació en matèria de medi ambient de què disposen les autoritats públiques;

Afavorir la participació pública en la presa de decisions que tinguin repercussions sobre el medi ambient;

Ampliar les condicions d’accés a la justícia en matèria de medi ambient.

- ✓ Dret a la conservació dels recursos naturals: totes les persones tenen el dret a gaudir dels béns naturals com l'aigua, l'aire, els boscos i la biodiversitat, de manera sostenible i equitativa.

Els drets ambientals són especialment importants en l'actualitat a causa dels desafiaments ambientals globals, com el canvi climàtic, la desforestació i la contaminació. Reconèixer i protegir aquests drets és fonamental per a garantir un futur sostenible i per a preservar el planeta per a les generacions futures.

A aquestes categories, se sumen a més els anomenats "Drets Humans emergents", és a dir, aquells drets que la societat civil internacional identifica com a nous o renovats, i de necessària inclusió, a causa dels canvis i les reflexions posteriors a la Declaració Universal del 1948. El dret a la renda bàsica n'és un exemple.

Si bé el dret a la lliure determinació dels pobles està reconegut des de l'aprovació de la Carta de les Nacions Unides en 1945 i del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics en 1966, els Drets Humans s'han vist tradicionalment com una qüestió de l'àmbit individual. Això ha ocorregut a pesar que gran part dels drets només són aconseguits dins de la col·lectivitat. **Actualment, s'està produint una evolució per a parlar de drets col·lectius.** Aquest concepte ha sorgit perquè es reconeix que els Drets Humans individuals no protegeixen adequadament els pobles que viuen de manera col·lectiva, especialment els Pobles Indígenes, les comunitats locals i altres minories.

No existeix una jerarquització dels drets. Tots els Drets Humans són igualment importants i es reforcen mútuament. Li correspon a l'Estat organitzar l'aplicació integral d'aquests. Per tant, **des d'una dimensió local-global hem assumit que qualsevol violació als Drets Humans, independentment d'on tingui lloc, és una violació als Drets Humans que ens afecta i, en conseqüència, ens obliga a actuar.**

Els Drets Humans són universals, inalienables i interdependents.

Els ajuntaments i ens supramunicipals, en formar part de l'Estat tenen l'obligació de **respectar-los, protegir-los i complir-los** (i fer-los complir). En la següent taula es presenten alguns exemples sobre com fer-ho possible:

	Significat	Exemples estatals	Exemples locals
Respectar	<p>Abstenir-se d'interferir en el gaudi dels Drets Humans o de limitar-los.</p> <p>Autoritats no han de vulnerar els drets i llibertats fonamentals de qualsevol persona sota la seva jurisdicció.</p>	<p>Legislació garantista en el dret a la lliure expressió, manifestació i mobilització social pacífica.</p> <p>Evitar i –en cas de produir-se– sancionar penalment l'abús de poder i extralimitació de funcions als membres de les forces militars davant la mobilització social.</p> <p>Polítiques i discursos d'autoritats estatals que promoguin l'acceptació de la diversitat i que penalitzin el foment de l'odi.</p>	<p>Promoure polítiques que evitin la discriminació per part del personal de les administracions locals.</p> <p>L'ús i accés de serveis municipals inclusius: polítiques d'habitatge, subministrament de serveis públics, educació, salut, atenció a les dones víctimes de violència masclista, persones amb discapacitat o col·lectius vulnerables acatant la Carta Universal dels Drets Humans.</p> <p>Fomentar la cultura dels Drets Humans entre la ciutadania local.</p> <p>Polítiques de participació ciutadana a representants de tots els col·lectius del territori.</p>
Protegir	<p>Adoptar mesures per evitar que tercers interfereixin en l'exercici ple del dret. Aquesta obligació comporta una dimensió tant preventiva com de reparació.</p>	<p>Derogar la legislació que afavoreixi la impunitat dels responsables de violacions greus dels Drets Humans.</p> <p>Sistema judicial que garanteixi zero impunitats davant de qualsevol violació dels Drets Humans.</p> <p>Preveure un marc de recursos materials i legislatius eficaços per reparar les infraccions a violacions dels Drets Humans.</p>	<p>Formació al personal dels ens locals en Drets Humans i establiment sancions exemplars a aquells el comportament dels quals sigui discriminatori.</p> <p>Polítiques locals orientades a la salut i l'educació universal.</p> <p>Establir mecanismes locals de Drets Humans com a defensors del poble o òrgans especialitzats en la tutela dels Drets Humans.</p>
Garantir	<p>Establir les condicions necessàries per al gaudi efectiu dels drets.</p> <p>Adoptar mesures legislatives, administratives, pressupostàries i d'una altra índole adequades per facilitar, proporcionar i promoure la plena realització dels drets.</p>	<p>Incorporar a la legislació nacional les normes contingudes en els instruments internacionals de tutela dels Drets Humans.</p> <p>L'administració de justícia, poder judicial i una advocacia independents, en plena conformitat amb les normes contingudes en els instruments internacionals de tutela dels Drets Humans.</p>	<p>Polítiques públiques locals amb enfocament basat en Drets Humans.</p> <p>Adhesió a la carta europea (o carta-agenda mundial) de salvaguarda dels Drets Humans a la ciutat.</p>

Font: Reds, *Drets Humans, un assumpte de responsabilitat política. Guia per a la promoció i protecció internacional dels Drets Humans des de l'àmbit local*. Barcelona: 2019.

De cara a poder supervisar aquestes obligacions, les Nacions Unides han implementat nombrosos **mecanismes de supervisió** de Drets Humans².

- Deu òrgans creats en virtut de Tractats de Drets Humans formats per comitès d'experts independents, que supervisen la implementació dels tractats bàsics internacionals de Drets Humans. Exemples: el Comitè per a l'Eliminació de la Discriminació Racial o el Comitè Contra la Tortura.
- Els òrgans creats en virtut de la Carta Internacional de Drets Humans³ inclouen el Consell de Drets Humans, els Procediments Especials,⁴ l'Examen Periòdic Universal i les Recerques Independents.

”

“La salvaguarda de la dignitat humana es consolida com un interès superior de la comunitat internacional i l'imperatiu universal per a la seva protecció supera els límits geogràfics i les sobiraniaes estatals. La doctrina dels Drets Humans, avui dia, compromet als estats a donar compte del mode en què tracten a la ciutadania i, específicament, en com estan complint amb l'imperatiu de respectar, protegir i garantir els Drets Humans en els seus territoris”

(Cfr. Gaeta, 2004).

2 Oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Drets Humans, *Instruments i mecanismes*.

3 Formada per la Declaració Universal dels Drets Humans, el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics i els seus dos protocols facultatius, així com el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals.

4 Experts independents en Drets Humans que informen i assessoren sobre situacions de països o qüestions temàtiques en totes les parts del món.

Per què incloure la incidència en protecció internacional dels Drets Humans en projectes de cooperació amb tercers països i institucions globals?

I. Per corresponsabilitat davant la situació dels Drets Humans en el món

- La corresponsabilitat es fonamenta en el reconeixement de la influència recíproca entre l'àmbit local i l'àmbit global. El fonament mateix de la doctrina internacional dels Drets Humans es basa en la responsabilitat compartida de totes les persones i institucions que conformen la comunitat internacional de vetllar pel respecte, protecció i garantia d'aquests.
- **La corresponsabilitat política suposa reconèixer l'impacte, directe o indirecte, que qualsevol decisió política en el nostre entorn té en el gaudi dels Drets Humans per part de comunitats i col·lectius d'altres països o viceversa.**
- La deshumanització i la no consideració del valor de la persona humana, per part d'un nombre no insignificant de governants, són elements per a contrarestar si en realitat creiem que el respecte, la protecció i la garantia dels Drets Humans és l'única garantia de la convivència mundial.

En aquest sentit, què diu la normativa internacional, estatal i autonòmica?⁵

A/RES/53/144 - Declaració sobre el dret i el deure dels individus, els grups i les institucions de promoure i protegir els Drets Humans i les llibertats fonamentals universalment reconeguts.⁶

"... Reconeixent el dret i el deure dels individus, els grups i les **institucions** de promoure el respecte i el coneixement dels Drets Humans i les llibertats fonamentals en el pla nacional i internacional, Declara:

5 Per a aprofundir en aquesta temàtica recomanem revisar: Reds, *Dossier. Normes jurídiques que legitimen la incidència política dels ens locals davant greus violacions als Drets Humans*. Tarragona: juliol, 2022.

6 Assemblea General de las Naciones Unidas, [A/RES/53/144](#). Cinquantè tercer període de sessions, 8 de març de 1999.

Article 18

2. Als individus, els grups, **les institucions** i les organitzacions no governamentals els correspon una important funció i una responsabilitat en la protecció de la democràcia, la promoció dels Drets Humans i les llibertats fonamentals i la contribució al foment i progrés de les societats, institucions i processos democràtics.

3. Anàlogament, li correspon l'important paper i **responsabilitat de contribuir**, com sigui pertinent, a **la promoció del dret de tota persona a un ordre social i internacional** en el qual els drets i llibertats enunciats en la Declaració Universal de Drets Humans i altres instruments de Drets Humans puguin tenir una aplicació plena.”

Llei 1/2023, de 20 de febrer, de cooperació per al desenvolupament sostenible i la solidaritat global⁷

Preàmbul

“El fonament de la política de cooperació per al desenvolupament sostenible d'Espanya està en la Constitució espanyola de 1978, el preàmbul de la qual proclama la seva voluntat de col·laborar en l'enfortiment d'unes relacions pacífiques i de cooperació eficaç entre tots els pobles de la Terra, així com en el Tractat de la Unió Europea i en el Tractat de funcionament de la Unió Europea, que defineix la política de cooperació per al desenvolupament com una competència compartida entre la Unió i els estats membres. Amb això, la cooperació per al desenvolupament es configura com a política d'Estat, **basada en una concepció oberta i solidària de la ciutadania i de la societat internacional per respondre col·lectivament als reptes globals.**”

Secció segona. Principis, objectius i prioritats de la política espanyola de cooperació per al desenvolupament sostenible.

Article 2. Principis.

[...]

“2. En particular, la cooperació espanyola per al desenvolupament sostenible afirma els principis bàsics següents:

[...]

b) El reconeixement de la interdependència i la corresponsabilitat de totes les persones amb el desenvolupament sostenible i els drets humans, en els quals es basen els conceptes de ciutadania global i de béns públics globals.

c) El reconeixement de l'ésser humà, en la seva dimensió individual i col·lectiva, com a protagonista i destinatari últim del desenvolupament, amb un enfocament basat en els drets humans.

d) La universalitat i indivisibilitat dels drets humans i de les llibertats fonamentals, el respecte de la dignitat humana, incloent-hi la no-discriminació per raó de sexe, origen nacional o ètnic, cultura, llengua, religió o creences, edat, discapacitat, orientació sexual, identitat de gènere, característiques sexuals, o de qualsevol altra circumstància personal o social, de manera que ningú no quedi enrere.”

7 Boletín Oficial del Estado, [BOE-A-2023-4512](#). BOE núm. 44, de 21 de febrero de 2023. [Traducció al català: Portal Jurídic de Catalunya].

Definició

La cooperació tècnica en la llei

Conjunt d'activitats dirigides bé a l'enfortiment de capacitats institucionals i de recursos humans del país soci i dels actors de desenvolupament, públics, privats i d'iniciativa social, bé al suport de la gestió integral del cicle de projectes i programes de cooperació i altres operacions de cooperació financera reemborsable. Podrà incloure activitats de formació i capacitació tècnica, beques d'estudi, acompanyament i transferència de coneixement i tecnologia, entre altres modalitats. Es plantejarà com a cooperació tècnica pública quan s'involucrin institucions públiques i el seu personal i s'orienti de manera específica a establir aliances amb les Administracions públiques dels països socis.⁸

LLEI 26/2001, de 31 de desembre, de cooperació al desenvolupament⁹

Preàmbul

"Catalunya ha de millorar també la seva responsabilitat en la construcció d'una comunitat internacional més segura, justa, rica i solidària. Avui no es pot construir un projecte nacional creïble ni una societat democràtica avançada sense participar activament i decididament en la construcció d'un ordre internacional més just i solidari. La pau, la llibertat, la dignitat de la persona, el treball, la justícia i el respecte al pluralisme són valors que fonamenten la convivència i el progrés. Aquests valors s'han de projectar internacionalment per mitjà de les iniciatives de cooperació i solidaritat internacionals de la comunitat catalana per al desenvolupament, integrada per un teixit vibrant d'agents de cooperació l'acció dels quals ha d'ésser reconeguda, impulsada i complementada per l'activitat de la Generalitat i dels ens locals de Catalunya."

Secció segona. Valors, finalitats, prioritats i principis de l'activitat de cooperació al desenvolupament i solidaritat internacional

Article 3. Valors.

- a) El reconeixement de l'ésser humà en la seva dimensió individual i col·lectiva, com a protagonista i destinatari últim de la política de cooperació pública al desenvolupament.
- b) El foment de la pau, la justícia, la igualtat i l'equitat en les relacions entre persones, pobles, cultures, nacions i estats, i també la prevenció i la solució pacífica dels conflictes i les tensions socials, i l'enfortiment i l'arrelament de la pau i de la convivència.
- c) La promoció i la defensa dels drets humans i les llibertats fonamentals, indivisibles i interdependents, considerant la llibertat, la democràcia i la dignitat de la persona com a fonaments de tot l'esforç en pro del desenvolupament humà.
- d) El reconeixement del dret dels pobles a la defensa i a la promoció de la cultura, la llengua i la identitat pròpies, i també dels valors de la convivència multicultural."

8 Reds, *Competències municipals per a la incidència política en la protecció internacional dels Drets Humans en la nova llei estatal de cooperació internacional*. Barcelona: gener, 2024.

9 Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, [LLEI 26/2001](#). DOGC núm. 3551, de 11 de gener de 2002.

Pla director de cooperació internacional de l'Àrea Metropolitana de Barcelona 2020-2023.10

Política metropolitana en la cooperació

Cooperació metropolitana

"La situació de desigualtats socials i vulneracions reiterades de drets a les metròpolis desborda els municipis, que necessiten fer actuacions de gestió amb corresponsabilitat política, de manera coordinada i amb implicació de diverses escales competencials."

Principis transversals

Governança democràtica

"La governança democràtica s'entén com un conjunt de relacions entre actors i àmbits diversos de societats complexes que, a través de la gestió d'aquestes relacions, cooperen per assolir acords per al benefici col·lectiu. Això permet establir un marc acceptat que regula el funcionament de la societat per millorar la qualitat de vida de tothom i enfortir-ne els valors compartits.

La governança ha d'enfortir espais de relació entre els diversos actors i adquireix la responsabilitat de respectar, protegir i garantir els drets de la ciutadania i dels col·lectius, facilitar l'empoderament de la ciutadania, reforçar el bé comú i establir un marc de qualitat democràtica amb les eines adequades de participació, transparència, rendició de comptes, eficàcia i coherència.

Per al desenvolupament de polítiques públiques i la gestió de les àrees urbanes extenses i les metròpolis, cal articular les eines jurídiques i administratives adequades als diversos col·lectius i preveure mecanismes que permetin fer una gestió amb la participació activa de la ciutadania."

Tant la normativa internacional, estatal i autonòmica ens apelen a la nostra manera d'actuar, des d'on estiguem, sigui com sigui la nostra relació amb un estat, una organització social, una institució nacional o internacional o un actor empresarial, hem d'incloure un enfocament de drets orientat a una millora global del respecte dels Drets Humans en el món.

II. Per responsabilitat davant els impactes possibles de la nostra cooperació

És evident que la pròpia acció directa de cooperació tècnica tendeix a buscar millores en Drets Humans, com per exemple quant a l'aigua i sanejament, educació, medi ambient, salut pública, així com en temes de participació, transparència i bon govern, entre altres.

Un dels impactes concrets pot ser major participació ciutadana en les polítiques públiques, enfortiment institucional de col·lectius, major coneixement de Drets Humans i per tant major capacitat per a exigir el seu compliment.

10 Consell Metropolità de l'AMB, [902402/20](#), aprovat en sessió celebrada el 24 de novembre de 2020.

No obstant això:

- En nombrosos països del món participar de debats públics o exigir drets significa riscos per a les persones (per exemple, una comunitat organitzada, un col·lectiu discriminat, o un/a funcionari/ària públic/a).
- La Relatoria especial de l'ONU sobre la situació de les persones defensores de Drets Humans recorda que: *"moltíssims defensors/es han sofert violacions dels seus Drets Humans en totes les regions del món. Han estat objecte d'execucions, tortura, pallisses, detenció i presó arbitràries, amenaces de mort, fustigació i calúnnia. També s'han limitat les seves llibertats de circulació, expressió, associació i reunió. Els defensors han estat víctimes de falses acusacions i de processos i condemnes injustes."*¹¹

De la mateixa manera que les nostres actuacions busquen enfortir la cultura dels Drets Humans, hem d'assegurar-nos que incloem en la nostra mirada, la protecció dels qui exigeixen aquests drets.

Existeix, a més, una responsabilitat ètica i política d'acció enfront de les persones, associacions, institucions amb les quals treballem directament i indirectament en el marc dels nostres projectes de cooperació tècnica en un altre país.

Cas

Marc d'Associació País EL SALVADOR – ESPANYA 2023-202612

Resultat Intermedi 5.1 del MAP:

Es promou l'exercici ple dels Drets Humans a través d'una ciutadania activa.

Context de Drets Humans del Salvador: Les organitzacions Access Now, CitizenLab i Amnistia Internacional van confirmar que els telèfons mòbils de diverses persones que exercien el periodisme, així com d'integrants d'organitzacions de la societat civil, havien estat infectats amb el programari espia Pegasus.¹³

D'altra banda, la Mesa por el Derecho a Defender Derechos va denunciar més de 300 agressions contra persones defensores i periodistes en 2022 amb una dada encara més preocupant "la participació de funcionaris o empleats públics com a principal perpetrador de les agressions representant més del 50% dels casos documentats a l'informe".¹⁴

Conclusió: volem promoure una ciutadania activa en un entorn on exigir participació, exigir drets pot ser molt perillós. Tenim el deure, tenim la responsabilitat de fer tot el que podem per a assegurar la protecció d'aquestes persones.¹⁵

11 Relatora Especial sobre la situació dels defensors dels Drets Humans, *Desafiament als quals s'enfronten els defensors dels drets humans. Violències comeses contra defensors dels drets humans i altres problemes que aquests han d'afrontar*. Oficina de l'Alt Representant de les Nacions Unides per als Drets Humans.

12 Amnistia Internacional, *Informe 2022/23. La situació de los derechos humanos en el mundo. El Salvador*. Londres: 2023.

13 Federació de Estudios para la Aplicación del Derecho, *Más de 300 agresiones contra personas defensoras en 2022*. El Salvador: mayo de 2023.

14 Vegeu Fitxa 2. Accions d'incidència des de la mateixa institucionalitat.

15 Reds, *Memòria de la formació. Competències municipals en protecció internacional dels #DDHH segons la normativa vigent*. Barcelona: noviembre i desembre de 2022.

Què podem fer des de la institucionalitat tècnica?

La voluntat política d'actuar

El primer pas fonamental és entendre i interioritzar que totes les persones tenim un rol possible per a promoure i protegir els Drets Humans i les persones que els defensen. Una vegada tinguem la voluntat política d'actuar, trobarem les formes per a incidir.

Cadascú trobarà les alternatives per a poder incidir, coneixent el seu mandat i abast del seu treball, però també sent conscient de la importància d'establir relacions formals i informals i d'afavorir els espais d'intercanvi existents o possibles.

La creativitat, el fet de pensar "fora de la caixa" i de la nostra zona de confort, l'intercanvi amb altres persones i les experiències poden ajudar-nos a pensar i posar en marxa diverses accions.

Hem de recordar que no existeixen projectes que no tinguin impactes (positius o negatius) sobre els Drets Humans.

Exemples de possibles accions que poden realitzar els agents de cooperació tècnica

I. Accions durant la nostra interacció amb el tercer país.

- En totes les reunions que tenim amb els nostres socis/ies (funcionaris de l'Estat del tercer país), fins i tot les reunions considerades més tècniques, podem buscar incloure la preocupació per la situació dels Drets Humans: mostrar aquest seguiment internacional o la voluntat de suport, si és necessari. **El mer fet d'esmentar la nostra preocupació i la nostra atenció és un senyal inequívoc que hi ha ulls externs que miren la situació i és una manera d'incidir.**
- No obstant això, és important **tenir contacte i reunions amb organitzacions o col·lectius que tinguin un reconeixement en la defensa dels Drets Humans al seu país que ens aportin una altra mirada del context diferent o contrastada amb la versió oficial, o bé, persones o grups que poden estar directament o indirectament impactats pel projecte** que estem secundant des de la cooperació tècnica.
- Tenint coneixement del teixit social existent en els nostres territoris, així com en el tercer país, podem posar en contacte els diferents moviments o col·lectius perquè es coneguin i vagin construint les seves pròpies xarxes de suport mutu, d'intercanvi de coneixements, etc.

II. Accions en els nostres territoris.

Al llarg del desenvolupament del nostre treball anem augmentant el nostre coneixement sobre la situació de Drets Humans en els diferents països. **Aquest saber que anem acumulant el podem utilitzar amb l'objectiu de realitzar accions de sensibilització en els nostres territoris sobre la situació en els tercers països**, així com de la implicació del nostre actuar ciutadà sobre la promoció i protecció dels Drets Humans.

Exemples d'actes de sensibilització (que podem promoure des del nostre ens o en col·laboració amb uns altres): conferències i esdeveniments (incloent-hi l'art com a canal de difusió i abast); articles a la pàgina web, material de difusió i informes (incloent-hi apartats sobre la situació dels Drets Humans i, en particular, de les persones defensores).

Igualment, és important veure que no hi ha una "barrera infranquejable" entre els poders polítics i els poders tècnics. És a dir, el personal tècnic juga un paper clau en la sensibilització dels responsables polítics/ques. Des dels coneixements de cadascun/a, **podem fer incidència cap als poders polítics perquè, en les seves relacions amb el tercer país, en el seu actuar diari o en els seus intercanvis, tinguin en compte els Drets Humans en el tercer país i la situació de les persones que defensen aquests drets.**

- Compartir la nostra lectura del context i les possibilitats d'acció des dels diferents poders locals; visibilitzar processos i persones defensores amenaçades en els seus territoris i les seves reivindicacions davant els nostres representants polítics/ques; fer anàlisi de context sobre les relacions causals de decisions d'aquí que estan tenint impacte directe o indirecte amb violacions als països d'intervenció, per exemple, en la compra pública.¹⁶
- Aprofitar les organitzacions del teixit associatiu del municipi que tinguin relació amb el país de les intervencions i treballar conjuntament, cadascun des dels seus mandats. Les organitzacions són font d'informació clau, així com de vincle amb actors no oficials dels països on desenvolupen les seves accions de cooperació.
- Els consells de cooperació són espais propicis per a reflexionar sobre el tipus de cooperació que s'està realitzant, així com una possibilitat d'escurçar processos burocràtics per a expressar suport a una causa al país de la nostra intervenció que mereix una pronunciació urgent. **Per exemple, en comptes de mocions, comunicats duts a terme des del Consell de Cooperació.**
- Recordar o donar a conèixer als/les representants polítics/ques de les àrees de cooperació el [Pla d'Acció de la UE per als Drets Humans i la Democràcia 2020-2024](#) que entre altres accions d'incidència inclou les següents: activitats de diplomàcia pública i comunicació, campanyes de sensibilització, declaracions públiques i gestions diplomàtiques de condemna dels casos d'abús i violació dels Drets Humans, i de reconeixement de les mesures adoptades per a promoure i protegir els drets humans i missions d'observació de judicis en què estiguin encausats defensors dels Drets Humans.¹⁷
- Sensibilitzar, crear aliances, compartir amb el personal tècnic d'altres institucions o altres municipalitats veïnes.

No només podem incidir en les trobades formals amb altres poders locals, autonòmics i estatals. **També podem aprofitar moments informals per a posicionar la temàtica dels Drets Humans.**

16 Reds, [Dossier. Normes jurídiques que legitimen la incidència política dels ens locals davant greus violacions als Drets Humans](#). Tarragona: juliol, 2022.

17 Vegeu Fitxa 4. Acció Sense Dany.

III. Accions davant l'Estat espanyol.

Dependent de les nostres relacions laborals i espais d'intercanvi, és important incloure en les nostres comunicacions o reunions el tema del context dels Drets Humans del país amb el qual treballem i de la situació de les persones que defensen aquests drets, incloent-hi propostes d'accions possibles des de l'Estat per a la seva millora, recordant sempre el marc local, nacional i internacional que ens convoca a aquestes accions.

- Una eina important de sensibilització i d'incidència per a la protecció de les persones defensores involucrades en els nostres projectes és, per exemple, la col·laboració amb altres institucions en una gira de persones defensores. Aquesta acció serveix perquè donin a conèixer la seva realitat, els resultats i els desafiaments dels seus contextos enfront d'institucions nacionals. Aquest tipus d'iniciatives s'han de valorar amb les persones involucrades analitzant la pertinència i el risc que poden implicar per a així definir el nivell de publicitat de cada acció, atesos els principis d'Acció Sense Dany.¹⁸

IV. Accions davant la Unió Europea i poders supranacionals.

De la mateixa forma, molts dels nostres projectes tenen una projecció més enllà dels nostres territoris i, a vegades, compten amb la col·laboració de la Unió Europea o d'altres institucions supranacionals. Des d'aquestes institucions podem buscar incidir en les persones de contacte per a buscar accions conjuntes que ajudin a millorar la situació dels Drets Humans i assegurar la protecció de les persones que els defensen.

- És important conèixer les institucions de la Unió Europea i, particularment, l'existència del [Consell Europeu de les Regions](#) i de la [Delegació del Govern de Catalunya davant la Unió Europea](#). Ambdues són institucions amb les quals podem tenir trobades o reunions en les quals podem compartir el nostre coneixement de la situació dels països i proposar accions per a la protecció de les persones defensores.

V. Accions davant altres poders.

En nombrosos projectes s'inclouen altres actors econòmics: empreses espanyoles, catalanes, multinacionals.

- Amb aquests actors és també important posicionar el tema dels Drets Humans, la necessitat de protegir-los, la prevenció dels impactes negatius i el respecte i la protecció dels qui els defensen i exigeixen.
- A vegades, a més, es tracta d'empreses que també compten amb finançament públic. Això ens dona una ulterior oportunitat d'incidència.

En resum: és fonamental que els Drets Humans i la situació de les persones que els defensen siguin presents en totes les nostres interaccions, publicacions, informes, projectes i reunions.

18 Extretes de: Reds, [Síntesi. Trobades internacionals. Governos locals europeus i incidència en protecció internacional dels Drets Humans](#). Barcelona: octubre de 2020 i febrer de 2021.

Reflexió

Què hem de tenir en compte en les accions d'incidència?¹⁹

- ✓ Dilema sobre ingerència en competències d'altres autoritats. **És fonamental contextualitzar molt bé i enfocar la petició amb respecte, evitant superioritat moral i expressant disposició en la defensa dels Drets Humans a l'autoritat a la qual es dirigeix l'acció.**
- ✓ Fer arribar les declaracions a les autoritats competents. L'adopció, per exemple, d'una declaració, **si no es fa arribar a les oïdes de les autoritats competents, no compleix l'objectiu d'incidència/diplomàcia ciutadana i pot quedar limitada a una acció de sensibilització de la mateixa ciutadania sense més recorregut.**
- ✓ Motivació robusta de la petició. **És imprescindible actuar amb l'acompanyament de les comunitats i ONG en el terreny i és molt útil fer referències a fonts reconegudes internacionalment i informes d'organismes independents.²⁰**
- ✓ Assessorament de les víctimes i organitzacions en el terreny. **Els i elles saben qui són els destinataris estratègics de les comunicacions i sobre el contingut dels missatges amb l'objectiu d'evitar un mal major, que no posi més en risc la vida de les víctimes o persones defensores.²¹**

“La pertinència dels ajuntaments i els ens supramunicipals com a actors polítics amb agendes internacionals pròpies es reforça per la seva flexibilitat en establir relacions amb altres subjectes de diferent naturalesa i per la capacitat d'acollir iniciatives de la societat civil del territori.”

19 Vegeu Fitxa 3. Drets Humans i protecció en projectes de cooperació tècnica

20 Vegeu Fitxa 4. Acció Sense Dany.

21 Ministerio de Asuntos Exteriores, Unión Europea y Cooperación, [Marco de Asociación País. EL SALVADOR – ESPAÑA 2023-2026](#). MAEUEC: 108-23-022-9.

Com podem incloure els Drets Humans i la protecció internacional en projectes de cooperació tècnica?

I. Conèixer el context al voltant del projecte i els riscos enfrontats pels actors i actores implicats/des o afectats/des directament o indirectament

Com s'ha esmentat anteriorment, no existeixen projectes que no tinguin impactes (positius o negatius) sobre els Drets Humans. Per això, no podem col·laborar amb un Estat (municipi o entitat supramunicipal) en el desenvolupament de projectes de cooperació sense tenir una visió global i detallada del context del país.

Per a això devem, necessàriament:

- **Incloure en el nostre projecte/estratègia de col·laboració/cooperació temps per a buscar informació que s'aporten des de la societat civil organitzada i institucions internacionals** (per exemple, els informes de l'Oficina de l'Alt Comissionat per als Drets Humans de les Nacions Unides) sobre el context general del país entorn dels Drets Humans (o altres institucions/organismes multilaterals que facin presència o monitoratge al país).
- **Realitzar un mapatge d'actors i actores socials implicats/des o afectats/des directament i indirectament pel projecte que acompanyem**, independentment de si són organitzacions socials, associacions de veïns/es, col·lectius, xarxes, comunitats, etc.
- Assegurar temps suficients per a mantenir converses amb aquests actors amb la finalitat de recollir inputs sobre la nostra relació amb els nostres socis/ies: quins temes abordar, quines recomanacions donar, quines solucions buscar col·lectivament per a incidir de manera positiva en la promoció i protecció dels Drets Humans i la situació de les persones que els defensen. **El nivell de profunditat de les converses dependrà del nivell de confiança que aconseguim establir. Per això és necessari pensar en temps que assegurin aquesta construcció de confiança, sobretot en contextos de violència política, polarització social, entre altres factors.**
- En cas de ser necessari, incloure dins dels projectes de cooperació tècnica un espai específic dedicat a la formació per a la realització d'una "anàlisi de context" i una "anàlisi de risc" dels actors i actores involucrats/des. **L'anàlisi de context i de risc no es pot improvisar, és important tenir per endavant claredat sobre com la realitzarem i quines preguntes i informació volem recollir.** Els contextos, i per tant el risc, varien molt en el temps, per això és important pensar en com ens actualitzem, i quin nivell d'adaptabilitat i flexibilitat incloem en el nostre projecte.
- **Promoure la construcció i l'enfortiment de protocols de reacció en cas d'agressions o amenaces en contra de persones defensores involucrades.** En aquests protocols podrien i haurien de vincular-se altres actors de cooperació o de relacions internacionals.

II. Cal proposar la inclusió en tots els nostres projectes de cooperació tècnica de diversos mecanismes de protecció de manera clara

- **Mecanismes de participació ciutadana, amb suports econòmics/formatius segons les necessitats perquè les organitzacions puguin participar realment.** Aquests mecanismes haurien d'incloure declaracions clares de l'Estat (municipi o entitat supramunicipal) sobre la legitimitat de la participació ciutadana, així com el dret al desacord.
- **Mecanismes de rendició de comptes a la ciutadania.**
- **Mecanismes de transparència sobre les accions previstes i els mecanismes existents per a la participació i monitoratge per part de la ciutadania.**
- **Mecanismes de lluita contra la corrupció** (els anteriors mecanismes participen d'aquest). A més, es podria incloure temes de protecció a denunciants, capacitació i sensibilització sobre la temàtica, entre altres coses.
- **Mecanismes d'anàlisis d'impactes del projecte sobre els Drets Humans amb enfocament feminista.**

Aquests mecanismes poden ser construïts juntament amb els nostres socis/ies de l'Estat (municipi o entitat supramunicipal), amb inputs de la societat civil organitzada.

III. Enfortir les capacitats de la societat civil paral·lelament al projecte de cooperació tècnica

- Buscar la possibilitat d'incloure rúbriques específiques per a la realització d'activitats de sensibilització i d'incidència per part dels actors i actores involucrats/des en el projecte tant al país tercer com en el nostre territori o al nivell nacional/estatal, a realitzar-se directament o indirectament (gires, esdeveniments de sensibilització, conferències, etc.).
- Buscar amb altres mecanismes de cooperació o altres institucions la possibilitat de finançar de manera paral·lela projectes d'enfortiment de les organitzacions i persones defensores que poden veure's implicades negativament o positivament pel projecte que acompanyem.

Com Actuar Sense Dany en projectes de cooperació tècnica?

L'Acció Sense Dany és un principi fonamental en la cooperació tècnica que se centra en assegurar que les nostres accions no causin mal a les persones, comunitats, col·lectius o al medi ambient en els quals intervenim. Això implica que, mentre treballem per a aconseguir els nostres objectius, hem de ser conscients dels possibles impactes negatius que les nostres activitats podrien tenir i prendre mesures per a prevenir-los o mitigar-los.

En altres paraules, **quan implementem projectes de cooperació tècnica, hem de fer tot el possible per a garantir que no estem contribuint a problemes** com la degradació ambiental, la violació de Drets Humans, el desplaçament de comunitats, la ruptura del teixit social, o qualsevol altra forma de mal. Això requereix una avaluació acurada dels possibles impactes de les nostres accions, així com l'adopció de mesures preventives i correctives apropiades.

L'Acció Sense Dany no sols és ètica, sinó que també és fonamental per a l'èxit a llarg termini dels nostres projectes. En evitar causar dany, augmentem la probabilitat que les nostres intervencions siguin sostenibles i beneficioses per a les comunitats a les quals servim. A més, en demostrar un compromís amb la responsabilitat i el respecte, enfortim la confiança i la cooperació amb els nostres socis locals i altres parts interessades.

El diàleg amb la societat civil, un element clau

De nou insistim que, per a aconseguir una Acció Sense Dany, per a aconseguir una acció que millori la situació de Drets Humans en un país, que participi en la reducció de les desigualtats, entaular una relació de confiança amb la societat civil organitzada és fonamental. Efectivament aquest diàleg pot aportar molts elements positius.

- **Perspectiva local:** Les organitzacions de la societat civil solen tenir un profund coneixement de les realitats locals, incloses les necessitats, preocupacions i dinàmiques socials. En involucrar-les en el diàleg, es pot obtenir una comprensió més completa dels contextos en els quals s'implementen els projectes, i es poden identificar millor els possibles impactes negatius que podrien sorgir, així com les accions que podem dur a terme per a evitar, prevenir o mitigar aquests impactes negatius. I, més enllà, pot haver-hi idees d'accions sobre com aprofitar la nostra relació en el marc d'un projecte específic per a millorar la situació global de Drets Humans en un determinat país.
- **Participació i obertura d'espais de participació per a la societat civil:** Involucrar a les organitzacions de la societat civil en el procés de presa de decisions no sols garanteix una major representació de les veus locals, sinó que també permet obrir espais de diàleg amb les comunitats afectades. Això pot ajudar a garantir que els projectes donin respostes a les necessitats i prioritats de les persones a les quals són dirigits.

- **Monitoratge i rendició de comptes:** Les organitzacions de la societat civil poden exercir un paper crucial en el monitoratge i l'avaluació dels projectes de cooperació tècnica. La seva participació activa en aquests processos pot contribuir a una major transparència, rendició de comptes i detecció precoç de possibles problemes o impactes negatius.
- **Construcció de confiança:** Treballar en estreta col·laboració amb les organitzacions de la societat civil pot ajudar a construir relacions de confiança amb les comunitats locals i altres actors clau. Això és fonamental per a l'èxit a llarg termini dels projectes, ja que la confiança i la cooperació són elements essencials per a la implementació efectiva i sostenible de les intervencions.
- **Identificació de solucions innovadores:** Les organitzacions de la societat civil solen ser incubadores d'idees innovadores i solucions creatives per a abordar els desafiaments locals. En col·laborar amb elles, es pot aprofitar la seva experiència i coneixement per a identificar enfocaments més efectius i adaptats a les necessitats específiques de cada context.

Un nus: Què fer en el context d'un país que de manera sistemàtica viola els Drets Humans i limita les llibertats?

En cas d'estar realitzant cooperació tècnica amb un país que de manera sistemàtica viola Drets Humans i limita les llibertats de la seva ciutadania, és important que ens fem les següents preguntes: "Què fer?" "Seguim?" "Com seguim?"

No hi ha una resposta clara ni única, dependrà dels contextos i de les alternatives existents. No és un debat fàcil, i és recomanable no quedar-nos amb les argumentacions que únicament es qüestionen "si hem de continuar", "no es pot seguir" o "no podem donar suport a un govern violador de Drets Humans". Les coses són més complexes i és necessari abordar aquest tema amb calma i responsabilitat.

Reflexió

Criteris per a tenir en consideració

- ✓ **Podem incidir positivament en la situació de Drets Humans gràcies al diàleg amb els nostres contactes de l'Estat (municipi o entitat supramunicipal)?** Aquí no es tracta de resoldre la greu situació de Drets Humans a escala global, sinó en el context del projecte. Per exemple, si aconseguim permetre una veritable participació ciutadana, o si aconseguim permetre que s'escoltin veus dissidents. És important tenir humilitat i realisme a l'hora de respondre a aquesta pregunta.
- ✓ L'Estat (municipi o entitat supramunicipal) està legitimant la seva actuació o la seva imatge internacional aprofitant la relació, la col·laboració tècnica que estem tenint en el projecte?
- ✓ Quines són les consideracions o les recomanacions de la societat civil organitzada, específicament de les organitzacions i col·lectius de Drets Humans?
- ✓ **La nostra anàlisi de context i de risc prèvia ens donarà ja una idea dels escenaris possibles** (per exemple, el creixent tancament d'espai cívic, la possible deterioració de l'Estat de Dret, l'exacerbació de les mesures repressives). **En cas que aquests es facin realitat** (com en el cas de Nicaragua), **quina és la nostra responsabilitat d'acció en aquests casos? Quina ruta posem en marxa per a mitigar els riscos de les i els socis locals (en particular de la societat civil i les comunitats)?**

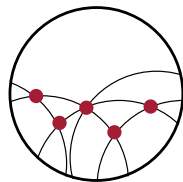
Ruta

Possible procediment

- ✓ Desenvolupar reunions amb la societat civil organitzada, tant les implicades/afectades en el projecte com de manera més àmplia amb organitzacions de defensa dels Drets Humans. Aquestes reunions haurien de ser portades amb molta transparència sobre el que està passant, sobre el repte que s'enfronta la cooperació tècnica en aquest moment i sobre què fer. És important tenir en compte que en moltes ocasions la societat civil pot estar polaritzada i és fonamental entendre amb qui parlem i assegurar escoltar totes les veus i, en aquest cas en particular, sobretot les veus dissidents.
- ✓ Una mirada a totes les alternatives/possibilitats. Podem desviar el nostre suport directament a la societat civil organitzada? Podem condicionar el nostre suport a unes certes millores quant a Drets Humans al país? També hem de valorar (amb la ment oberta) les propostes que sorgeixin de les converses amb la societat civil.
- ✓ Després d'haver escoltat una primera vegada a la societat civil, haver realitzat una valoració interna de les possibilitats i alternatives, hem de desenvolupar una segona tanda de reunions per a poder presentar les alternatives que es poden valorar i escoltar les reaccions i inputs de la societat civil.
- ✓ Amb tot això en mà, hem de prendre una decisió que tingui en compte tots els criteris anteriorment esmentats.

“La invisibilitat i l'aïllament de les víctimes són característiques transversals en situacions de violacions als Drets Humans. Per això, és fonamental la intervenció d'actors internacionals que denunciïn, visibilitzin, protegeixin i acompanyin a les persones i comunitats víctimes d'atemptats contra la seva dignitat, recordant que la violació a les llibertats i drets fonamentals, encara que sigui a una sola persona, és un atemptat contra tota la humanitat. La defensa dels Drets Humans, avui més que mai, ha de ser un imperatiu internacional”.

REDS

solidaridad para la transformación social

Reds és una associació creada l'any 1999 a Barcelona que promou i incideix en processos de transformació social per tal d'enfortir una cultura inclusiva, la justícia global i el benestar comú.

Treballem en iniciatives de **sensibilització i pedagogia social, incidència política, cooperació internacional, formació i investigació** a través del treball en xarxa i la col·laboració amb altres col·lectius i organitzacions.

Reds- Red de solidaridad para la transformación social

Pere Vergés, 1, 08020 Barcelona

Teléfono: 697-392-041 / Mail: reds@reds.org

www.reds.org

@reds_transforma